

JOLANTA BODUSZ
Tarnowskie Góry

Pojęcie ὑπακοῦω w relacji Chrystus – Ojciec

Analiza lingwistyczna tekstów Rz 5,19; Flp 2,8 i Hbr 5,8-9

We współczesnym świecie niechętnie mówi się o posłuszeństwie. Często kojarzy się ono z niewolnictwem czy poddaństwem tych, dla których w demokratycznym społeczeństwie nie ma miejsca. Posłuszeństwo było w historii różnie postrzegane, m.in. jako akt rezygnacji z człowieczeństwa, jako akt rezygnacji z twórczego przekształcania świata bądź też jako forma ucieczki od odpowiedzialności albo irracjonalny sposób umartwiania się¹. Biorąc pod uwagę takie rozumienie posłuszeństwa zrodziła się potrzeba odkrycia na nowo tego, co niesie w sobie to pojęcie.

Ideę posłuszeństwa wyraża grecki termin ὑπακοῦω o znaczeniu: „słuchać”, „uwagać”, „przysłuchiwać się”, „być posłusznym”, „być uległym”, „poddawać się”, „podlegać komuś”, „nasłuchiwać”². Podobnie w języku łacińskim rzeczownik *oboedentia* znaczy posłuszeństwo, a wywodzi się od słowa *ob-audire* o znaczeniu „słuchać”, „słyszeć”³.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest pojęcie ὑπάκοῦω i jego pochodne. Zatrzymamy się jednak tylko na trzech tekstach mówiących o postawie posłuszeństwa Chrystusa względem Ojca: Rz 5,19; Flp 2,8; Hbr 5,8-9.

Największym darem Boga dla człowieka jest wolność. Człowiek wiąże z nią dążenie do niezależności i autonomii. W tym dążeniu ważną rolę odgrywa zrozumienie istoty ludzkiej wolności. Jest nią zdolność realizowania prawdy, dobra i szczęścia w życiu codziennym. Aby człowiek dobrze wykorzystał otrzymany dar Bóg daje mu wzór — swojego Syna, Jezusa Chrystusa.

¹ S. SZCZEPANIAK, *Posłuszeństwo cnota czy bezmyślność?*, „Gość Niedzielny” 35 (2001), s. 5.

² G. SCHNEIDER, *ὑπακοή ἵε Gehorsam; ὑπακοῦω, gehorchen, gehorsam sein*, EWNT 3, s. 942–945. P.C. BOSAK, *Słownik grecko-polski do Nowego Testamentu*, Pelplin 2001, s. 585.

³ R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 1995, s. 623.

Naśladowanie Chrystusa dokonuje się i przejawia w posłuszeństwie Bogu. Bóg nie rozkazuje człowiekowi, ale przez dzieła i dary swej ojcowskiej miłości uzasadnia przyjmowanie postawy posłuszeństwa i utożsamianie woli człowieka z wolą Boga.

Ἵπακούω jako postawa posłuszeństwa Chrystusa wobec Boga Ojca występuje w Nowym Testamencie tylko w trzech listach: Rz 5,19; Flp 2,5 oraz Hbr 5,8-9.

Do analizy poszczególnych tekstów zostanie wykorzystana metoda lingwistyczna. Każdy tekst zostanie opracowany według następujących działań:

- 1) analizy syntaktycznej, której celem jest określenie struktury tekstu, jego jedności oraz wydzielenie mniejszych jednostek tematycznych;
- 2) analizy semantycznej, która bada znaczenie znaków: słów, zdań, całych fragmentów oraz szuka odpowiedzi na pytanie, co określony fragment pragnie wyrazić i jak należy rozumieć poszczególne wyrażenia i zdania występujące w tekście;
- 3) analizy tematycznej, która jest komentarzem do danego fragmentu tekstu
- 4) analizy pragmatycznej, która bada funkcje komunikatywne języka. Zajmuje się ustaleniem sensu wypowiedzi i stara się uchwycić właściwe intencje tekstu⁴.

1. Rz 5,19

* Ωπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί

Albowiem jak z powodu nieposłuszeństwa jednego człowieka wszyscy stali się grzesznikami, tak z powodu posłuszeństwa Jednego wszyscy staną się sprawiedliwymi.

1.1. Analiza syntaktyczna

Głównym tematem listu do Rzymian jest idea usprawiedliwienia⁵. Autor przedstawia sprawiedliwość Bożą, która polega na darowaniu grzechów i oka-

⁴ J. CZERSKI, *Metody interpretacji Nowego Testamentu*, (Opolska Biblioteka Teologiczna 21), Opole 1997, s. 123–141.

⁵ Problem podziału Listu do Rzymian na mniejsze jednostki tematyczne i formalne nie został jeszcze w pełni wyjaśniony. Także podział na część dogmatyczną i parenetyczną nie spotkał

zywaniu łaski. Bóg jest sprawiedliwy, bo usprawiedliwia, czyli zbawia⁶. Najpierw Paweł wykazuje, że cała ludzkość złożona z Żydów i pogan była pogrążona w grzechach. Bóg dokonuje odkupienia ludzi dzięki swemu miłosierdziu, przez wydanie własnego Syna na śmierć. Przewodnią ideą Rz 5 są skutki usprawiedliwienia przez wiarę⁷.

Najpierw Paweł uzasadnia, że łaskę otrzymuje się ἐκ πίστεως (przez wiarę — w. 5,1-2). Z tego wyprowadza zdanie wynikowe — w. 5,3-4 „ucisk wyrabia wytrwałość, a wytrwałość — wypróbowaną cnotę, wypróbowana cnota zaś — nadzieję”. Wiersz 5,5 jest podsumowaniem wierszy wcześniejszych i jednocześnie wprowadzeniem do wierszy następných.

Przedstawiają one dary Boga względem człowieka: „okazał miłość” (w. 8), „zostaliśmy zachowani od gniewu” (w. 9), „zostaliśmy pojednani” i „dostąpimy zbawienia” (w. 10), a wszystko dzięki krwi, śmierci i życiu Chrystusa. Wprowadzone przez Pawła powtórzenia „przez Chrystusa” podkreślają istotę darów Bożych oraz znaczenie samego Jezusa. Powstaje więc pytanie jaką rolę spełnia Jezus, skoro Paweł tak mocno podkreśla Jego znaczenie? Odpowiedź zawierają wiersze 5,12-21⁸.

Specyfikę tekstu biblijnego określa jego słownictwo. Stosowana w tekście terminologia, częstotliwość występowania pewnych słów oraz sposób

się z powszechnym uznaniem. Ogólnie przyjmuje się, że rozdział 5 stanowi zamkniętą całość i mówi o skutkach usprawiedliwienia; K. ROMANIUK, *Wokół Ewangelii i Listów św. Pawła*, Warszawa 2002, s. 169–170.

⁶ J. CZERSKI, *Wprowadzenie do ksiąg Nowego Testamentu* (Podręczniki i Skrypty 1), Opole 1996, s. 101.

⁷ K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. II, Poznań–Kraków 1999, s. 29–36.

⁸ Ponieważ wśród egzegetów nie ma zgody co do podziału rozdziałów 1-8, dlatego trudno określić, do której części listu należy omawiany fragment 5,12-21. J.N. ALETTI (*List do Rzymian*, w: W. CHROSTOWSKI [red.], *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, Warszawa 2001², s. 1411–1412), proponuje podział listu na sekcje i podsekcje, które stanowią strukturę warstwową materiału argumentacyjnego. Łączy on różne zasady kompozycyjne i określa, że interesujący nas rozdział należy do części *probatio* (B); J. CZERSKI (*Wprowadzenie do ksiąg Nowego Testamentu*, Opole 1996, s. 100) dzieli strukturę listu na 7 jednostek, co powoduje umieszczenie naszego fragmentu w 4 części listu, zatytułowanej: Egzystencjalne aspekty usprawiedliwienia (rozdz. 5–8). H. LANGKAMMER (*Wprowadzenie do ksiąg Nowego Testamentu*, Wrocław 1979, s. 161), dzieląc list na 6 części, interesujący nas fragment umieszcza w 2 części. A. LÄPPLE (*Od egzegezy do katechezy*, Warszawa 1986, s. 160) umieszcza ten tekst w 3 części struktury listu. Natomiast A. PACIOREK (*Paweł Apostoł – Pisma*, cz. I [Academica 28], Tarnów 2000, s. 199), w drugiej sekcji pierwszej części listu.

ich stosowania dają wstępną orientację odnośnie teologicznych akcentów badanego tekstu⁹.

Słownictwo Rz 5,19 stanowią:

czasownik:

- κατεστάθησαν (*ind. aor. pass. 3 pl.* – od καθίστημι) = „zostali ustanowieni”

rzeczowniki:

- παρακοῆς (*gen. sing. fem.* – od παρακοή, ἡς) = „nieposłuszeństwa”;
- ὑπακοῆς (*gen. sing. fem.* – od ὑπακοή, ἡς) = „posłuszeństwa”;
- ἀνθρώπου (*gen. sing. masc.* – od ἄνθρωπος, ου) = „człowieka”;

przymiotniki:

- ἁμαρτωλοὶ (*nom. pl. masc.* – od ἁμαρτωλός, όν) = „grzesznicy”;
- πολλοί (*nom. pl. masc.* – od πολύς, πολλή, πολύ) = „liczni, wszyscy”;
- δίκαιοι (*nom. pl. Masc.* – od δίκαιος, α, ου) = „sprawiedliwi”;

liczebnik:

- ἑνός (*gen. sing. masc.* – od εἷς, μία, ἓν) = „jednego”;

Wiodąca terminologia Rz 5,12-21 to:

- εἷς ἄνθρωπος („jeden człowiek”) — 3 razy,
- παράπτωμα („przestępstwo”) — 5 razy,
- ἁμαρτία („grzech”) — 10 razy,
- θάνατος („śmierć”) — 3 razy,
- πᾶς („każdy, wszystek”) — 4 razy,
- πολλοί („liczni, wielu”) — 7 razy,
- χάρις („łaska”) — 7 razy,
- δικαιοσύνη („sprawiedliwość”) — 5 razy,
- ζωῆ („życie”) — 3 razy.

Słownictwo to wskazuje, że postawa nieposłuszeństwa wobec Boga spowodowała grzech i śmierć na człowieka, dzięki zaś okazanemu Bogu posłuszeństwu człowiek otrzymuje łaskę, usprawiedliwienie i życie.

We fragmencie Rz 5,12-21 występują następujące elementy części mowy¹⁰:

⁹ CZERSKI, *Współczesne metody egzegezy Nowego Testamentu*, STHŚO 16 (1996), s. 31.

¹⁰ Częściami mowy nazywamy klasy wyrazów wyodrębniające się ze względu na pewne wspólne cechy formalne. Są to rzeczowniki, rodzajniki, zaimki, przymyki, liczebniki, przymiot-

- rzeczowniki — 31
- przymiotniki — 6
- imiesłowy — 6
- zaimki — 19
- przysłówki — 3
- liczebniki — 9
- spójniki — 17
- przyimki — 11
- partykuły — 5
- czasowniki — 23

tryby:

- orzekający — 15
- przypuszczający — 2

czasy:

- (aor.) przeszły dokonany — 11
- teraźniejszy — 2
- przyszły — 2

Z powyższej analizy form wynika, że najczęściej występującą formą jest aoryst trybu orzekającego. Jest on podstawową formą gramatyczną dla tekstów narracyjnych, wskazuje na konkretne wydarzenie¹¹.

Od sposobu łączenia zdań zależy spójność tekstu. W Nowym Testamencie można spotkać koniunkcję zdań przez stosowanie powtórzeń, zaimków, spójników i partykuł¹². Poszczególne elementy fragmentu Rz 5,12-21 są ze sobą zespolone:

w zdaniach współrzędnych przez spójniki:

- przyczynowe — γάρ — 12+13, 16+17
- przeciwstawne — ἀλλά — 13+14, 14+15
- łączące — καί — 15+16
  - δε — 19+20
- skutkowe — ἄρα — 17+18

---

niki, itp. Przez formę gramatyczną rozumie się dwa elementy: pierwszy wskazuje na funkcje leksykalne, drugi jest znamieniem jego funkcji gramatycznych. Takimi formami są czasowniki, tryby, czasy i strony; CZERSKI, *Współczesne metody egzegezy*, s. 33.

¹¹ TENŻE, *Analiza lingwistyczna przypowieści*, WPT 1/2 (1993), s. 30.

¹² TENŻE, *Metody interpretacji Nowego Testamentu*, s. 128.

w zdaniach podporządkowanych przez spójniki:

— komparatywne — ὡςπερ — 18+19, 20+21

Przedstawiona analiza wskazuje, że tekst Rz 5,12-21 stanowi zwartą jednostkę tematyczną, a poszczególne części są ze sobą spójne.

We fragmencie 5,12-21 zauważyć można naśladowanie stylu semickiego¹³ przez stosowanie paralelizmu, czyli zestawienia obok siebie elementów pod jakimś względem analogicznych, podobnie zbudowanych, równoległych pod względem formalnym lub znaczeniowym¹⁴.

Ostatnim etapem analizy syntaktycznej jest zbadanie struktury tekstu¹⁵. Lingwistyka biblijna wskazuje wiele środków, przy pomocy których dokonuje się podziału tekstu. Są to partykuły i spójniki, następstwo czasu, zmiana miejsca, osób lub tematu, powtórzenia, następstwa słów lub figury literackie, jak np. chiazmy, antytezy, itp.¹⁶

We fragmencie Rz 5,12-21 najczęściej występującą formą podziału tekstu są antytezy¹⁷. Wszystkie dotyczą relacji: Adam – Chrystus. W oparciu o to kryterium można zaproponować następującą mikrostrukturę wiersza Rz 5,19:

— w. 19a: „Albowiem z powodu nieposłuszeństwa jednego człowieka”

— w. 19b: „wszyscy stali się grzesznikami,”

— w. 19c: „tak z powodu posłuszeństwa Jednego”

— w. 19d: „wszyscy staną się sprawiedliwymi.”

1.2. Analiza semantyczna¹⁸

Inwentarz semantyczny Rz 5,12-21 zawiera następujące zbiory czasowników:

¹³ Styl dzieła literackiego to celowe ukształtowanie wypowiedzi, które charakteryzują się wyrazistością i odrębnością na tle wypowiedzi zbudowanych w sposób standardowy, zgodnych z obowiązującymi normami stylistycznymi. Jedną z kategorii jest styl indywidualny, który czyni z danej wypowiedzi twór językowy jedyny w swoim rodzaju. Jego celem jest zbadanie występujących środków ekspresji oraz oryginalnych zwrotów; J. SŁAWIŃSKI, *Słownik terminów literackich*, Wrocław–Warszawa–Kraków 2003 (dalej: STL), s. 532.

¹⁴ T. KOSTKIEWICZ, STL, s. 372.

¹⁵ Strukturą dzieła literackiego nazywamy zespół relacji pomiędzy poszczególnymi elementami; por. SŁAWIŃSKI, STL, s. 527–528.

¹⁶ CZERSKI, *Analiza lingwistyczna przypowieści*, s. 31.

¹⁷ Antyteza — zestawienie dwóch opozycyjnych znaczeniowo segmentów wypowiedzi najczęściej zdań; por. A. SŁAWIŃSKA, STL, s. 37.

¹⁸ Analiza semantyczna bada znaczenie poszczególnych znaków, tzn. słów, zdań i całych tekstów oraz szuka odpowiedzi na pytanie, co określony tekst pragnie wyrazić i jak należy ro-

- wyrażające ruch: „wszedł”, „przeszła”, „rozpanoszyła się”, „sprowadziło”, „spłynęła”;
- wyrażające postawę i uczucie: „nie zgrzeszyli”;
- określające relacje międzyludzkie: „nieposłuszeństwo”, „posłuszeństwo”.

Kolejne linie znaczeniowe tworzą osoby, ich działania oraz motywy, jakimi się kierują. Wymienione zostały trzy kategorie osób:

- Adam
- Chrystus
- wszyscy ludzie

W tekście występują następujące opozycje:

- przestępstwo Adama – czyn sprawiedliwy Chrystusa
- jeden – wszyscy
- śmierć – życie
- grzech – łaska
- grzesznik – sprawiedliwy
- nieposłuszeństwo – posłuszeństwo

Po zestawieniu tych grup okazuje się, że występują w nich wspólne cechy, które lingwistyka określa jako linie znaczeniowe¹⁹. Otrzymujemy następujące linie znaczeniowe, wynikające z opozycji: Adam – Chrystus

- dokonał przestępstwa – dokonał czynu sprawiedliwego
- sprowadził śmierć – udzielił łaski i daru Bożego
- przyniósł wyrok potępiający – przyniósł usprawiedliwienie ze wszystkich grzechów
- okazał nieposłuszeństwo Bogu – okazał posłuszeństwo Bogu

Opozycje semantyczne i linie znaczeniowe wskazują, że centralną ideą tego fragmentu jest ukazanie wartości jakie płyną z postawy posłuszeństwa Bogu. Pokazane jest to na podstawie różnic zachodzących między Adamem a Chrystusem²⁰. Przez nieposłuszeństwo Bogu człowiek staje się grzesznikiem, co prowadzi go do śmierci. Natomiast przez posłuszeństwo Bogu człowiek staje się sprawiedliwym oraz otrzymuje łaskę i życie. Owocem posłuszeństwa Ojcu jest więc wyższość Chrystusowego dzieła łaski nad skut-

---

zumić poszczególne wyrażenia oraz zdania występujące w tekście. Na analizę tę składają się następujące działania: badanie semantyki tekstu; semantyka pojęć, słów i motywów; analiza właściwości literackich, kompozycyjnych i teologicznych oraz funkcji opowiadania; CZERSKI, *Analiza lingwistyczna przypowieści*, s. 33–35.

¹⁹ CZERSKI, *Metody interpretacji Nowego Testamentu*, s. 137.

²⁰ D. ZELLER, *Der Brief an die Römer* (RNT 6), Regensburg 1985, s. 119.

kami grzechu. Grzech, który prowadzi do śmierci zostaje przeciwstawiony łasce, która prowadzi do życia²¹.

Charakterystyczne w tekście powtórzenia niektórych elementów zdań świadczą o ważności poruszanej problematyki.

1.3. Analiza tematyczna

Rz 5,12-21 rozpoczyna się łącznikiem komparatywnym „albowiem” (ὡπερ), który pełni funkcję skutkową²². Wiersz 12 jest zdaniem wynikowym. Grzech jest przedstawiony jako ponadosobowa i przedhistoryczna potęga. Wszyscy ludzie stali się uczestnikami nieszczęścia pochodzącego od Adama przez osobisty grzech. Grzeszny czyn jest podwójny. Najpierw jest grzechem Adama, który otworzył wejście na świat grzechowi, a następnie skutkiem — śmiercią (por. Rz 6,23). Jako przyczyna śmierci dołącza się do grzechu Adama osobisty grzech ludzki²³.

Od wiersza 15b rozpoczynają się antytezy:

- w. 15b-15c: śmierć – usprawiedliwienie
- w. 16b-16c: wyrok potępiający – usprawiedliwienie
- w. 17a-17b: śmierć – obfitość łaski i daru sprawiedliwości
- w. 18a-18b: wyrok potępiający – usprawiedliwienie dające życie
- w. 19a-19b: stali się grzesznikami – staną się sprawiedliwymi
- w. 20b-20c: wzmożł się grzech – rozlała się łaska
- w. 21a-21b: królowanie grzechu – królowanie łaski

Najpierw przedstawione są dwie przeciwstawne rzeczywistości: „śmierć i usprawiedliwienie” (15b-15c). Paweł zauważa, że ze względu na doniosłość czynu Chrystusa porównanie jest niewłaściwe i niemożliwe²⁴: „Nie tak samo ma się rzecz z przestępstwem jak z darem łaski” (w. 15a). Łaska działa głębiej i szerzej niż zepsucie. Grzech i śmierć nie zniszczą człowieka jeśli Bóg chce go uratować „o ileż bardziej ci, którzy otrzymują obfitość łaski i daru sprawiedliwości, królować będą w życiu z powodu Jednego — Jezusa Chrystusa” (w. 17b)²⁵. Zaraz w następnych wierszach 18-19 podkreślone

²¹ K. KERTELGE, *Der Brief an die Römer*, Düsseldorf 1970, s. 105.

²² F. BLASS, A. DEBRUNNER, F. REHKOPF, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen 1979¹⁵, § 453.

²³ K. SCHELKLE, *Teologia Nowego Testamentu*, t. I: *Stworzenie. Świat – czas – człowiek*, Kraków 1985, s. 127–131.

²⁴ J. GNILKA, *Teologia Nowego Testamentu*, tł. W. Szymon, Kraków 2002, s. 79.

²⁵ SCHELKLE, *dz. cyt.*, s. 136–137.

zostaje przeciwieństwo między Adamem a Chrystusem: jak przestępstwo jednego sprowadziło na wszystkich wyrok potępiający (w. 18a), a przez jego nieposłuszeństwo wszyscy stali się grzesznikami (w. 19a), tak czyn sprawiedliwy Jednego sprowadza na wszystkich usprawiedliwienie dające życie (w. 18b), a przez Jego „posłuszeństwo” (ὕπακοῆς) wszyscy stali się sprawiedliwymi (w. 19b).

Paweł wręcz paradoksalnie stosuje *synkrisis*. Rozpoczyna od stwierdzenia, że obydwu rzeczywistości nie można porównać (w. 15-17) i od razu przystępuje do ich porównania, przez podkreślenie między nimi przeciwieństwa.

Kontrast jeden – wszyscy (ἕνός – πολλούς) zaczyna się od przeciwieństwa, a kończy się na konfrontacji ukazanej w zasadzie od przyczyny do skutku²⁶. Mocny akcent położony jest na „jednego człowieka”²⁷.

Mówiąc o grzechu autor skupia uwagę czytelnika na skutkach, które z niego wypływają: „nieposłuszeństwo jednego — sprowadziło na wszystkich śmierć, wyrok potępiający, zakrólowała śmierć”. Ze względu na całkowitą solidarność rodzaju ludzkiego wszyscy ludzie rzeczywiście zgrzeszyli w Adamie. Ponieważ śmierć jest konsekwencją grzechu zapanowała ona nad wszystkimi ludźmi. Jednak skutki grzechu, chociaż dotyczą każdego człowieka, są nieporównywalne z tym, co zostało dane ludziom w Jezusie Chrystusie²⁸.

Paweł wskazuje przewagę łaski i darów otrzymanych „przez posłuszeństwo Jednego” (ὕπακοῆς τοῦ ἑνός). Dzięki doskonałemu posłuszeństwu i dobroci Jezusa przezwyciężona została śmierć i udzielone zostało ludziom życie wieczne²⁹. O wartości tego zbawczego dzieła decyduje motyw Jego cierpienia i śmierci³⁰. Bóg usprawiedliwia człowieka ze względu na zasługi Chrystusa. Człowiek nie jest w stanie sam wypracować usprawiedliwienia. Jedynym warunkiem jaki musi spełnić jest wiara w Boga³¹.

Wskutek nieposłuszeństwa Adama wszyscy stali się grzesznikami. Odtąd zamieszkały w człowieku złe skłonności, które wiodą do grzechu. Natomiast dzięki Chrystusowi wszyscy mają możliwość stać się sprawiedliwymi. Bóg powodowany miłością obdarował człowieka łaską³². Jest ona mocą Bożą

²⁶ ALETTI, *art. cyt.*, s. 1430.

²⁷ Liczebnik ten występuje w tym tekście aż 9 razy — w. Rz 5,12.15.16.17.18.19.

²⁸ ZELLER, *dz. cyt.*, s. 119.

²⁹ H. SCHLIER, *Der Römerbrief* (HTKNT 6), Freiburg-Basel-Wien 1979², s. 173–174.

³⁰ ROMANIUK, JANKOWSKI, STACHOWIAK, *dz. cyt.*, s. 36.

³¹ CZERSKI, *Wprowadzenie do ksiąg Nowego Testamentu*, s. 102.

³² ROMANIUK, JANKOWSKI, STACHOWIAK, *dz. cyt.*, s. 36.

mającą na celu zbawienie wszystkich ludzi³³. Dzięki posłuszeństwu planom Ojca przez ofiarę krzyża Jezus stał się źródłem usprawiedliwienia dla ludzi³⁴. Względem Ojca okazał doskonałe posłuszeństwo, doskonałą sprawiedliwość i doskonałą dobroć.

Idea posłuszeństwa (ὕπακούω) ukazana jest na tle typologii Adam – Chrystus. Zarówno posłuszeństwo Chrystusa jak i nieposłuszeństwo Adama przedstawione zostały za pomocą serii porównań opartych na paralelizmie³⁵. Jego zadaniem jest przedstawienie różnicy między Adamem a Chrystusem. Wiersz 19 stanowi istotę tej typologii. W jego strukturze zauważyć można dwie paralele:

- w. 19a-19c: nieposłuszeństwa jednego – posłuszeństwa Jednego,
- w. 19b-19d: stali się grzesznikami – staną się sprawiedliwymi.

Nigdzie nie została wyjaśniona sprawa wpływu czynu Adama na ludzkość. Problem ten do dnia dzisiejszego, jest przedmiotem dyskusji teologicznych. Użycie czasu przyszłego w wierszu 19d nasuwa dwojakie rozumowanie:

- że jest to tzw. *futurum logicum*, czyli, że ze zbawczego czynu Jezusa będzie korzystać coraz więcej ludzi,
- że jest to aluzja do wyroku usprawiedliwiającego zbawionych na sądzie ostatecznym.

Z analizy wynika, że posłuszeństwo Chrystusa nie jest tylko odwrotnością nieposłuszeństwa Adama³⁶. Posłuszeństwo Chrystusa polega na unicestwieniu skutków nieposłuszeństwa Adama — grzechu i śmierci³⁷ oraz stworzeniu nowej rzeczywistości, która jest źródłem życia³⁸.

Aby dobrze zrozumieć ideę odkupienia człowieka należy więc brać pod uwagę nie tylko śmierć Chrystusa ale także jej motyw, czyli posłuszeństwo, które słusznie może być nazwane „posłuszeństwem zbawczym”. Odkupienie, jako posłuszeństwo, ujawnia wewnętrzny aspekt śmierci Jezusa. Dzięki niej objawiona została odwieczna miłość i zbawcze intencje Boga Ojca i Syna³⁹.

³³ GNILKA, *dz. cyt.*, s. 116.

³⁴ CZERSKI, *Wprowadzenie do ksiąg Nowego Testamentu*, s. 101–102.

³⁵ Paralelizm — rodzaj powtórzenia: wprowadzenie ciągu wypowiedzi elementów pod jakimś względem analogicznych, podobnie zbudowanych, realizujących wspólny schemat, równoległych pod względem formalnym lub znaczeniowym; T. KOSTKIEWICZ, *STL*, s. 372.

³⁶ K. ROMANIUK, *Soteriologia św. Pawła*, Warszawa 1983, s. 104–106.

³⁷ K. HAACKER, *Der Brief des Paulus an die Römer*, Leipzig 1999, s. 121.

³⁸ ROMANIUK, *Soteriologia św. Pawła*, s. 179–180.

³⁹ *Tamże*, s. 106.

1.4. Analiza pragmatyczna⁴⁰

Posłuszeństwo Chrystusa wyrażone terminem ὑπακούω ujmuje dobrovolność Jego decyzji. Jest ona wyrazem bezgranicznej miłości Ojca. Syn bez przymusu podporządkowuje się woli Ojca. Dokonuje On dzieła zbawienia kierując się wielką miłością do upadłego, grzesznego człowieka, ratuje go od śmierci, od potępienia wiecznego. Chrystus usprawiedliwia człowieka dzięki męce i śmierci. To On poniósł grzechy wszystkich i oręduje za nami, obarczył się naszym cierpieniem i dźwigał nasze boleści (Iz 53,4). Chrystus zadośćuczynił za winy wszystkich ludzi. Dokonał tego mocą łaski, abyśmy stali się sprawiedliwymi.

Fragment z listu do Rzymian spełnia funkcję parenetyczną. Ukazuje, że człowiek osiągnie zbawienie dzięki temu, że Jezus poddał się woli Ojca. W antytezie Adam – Chrystus wskazuje na związek między odkupieniem a męką i śmiercią krzyżową Chrystusa. Wszyscy ludzie zgrzeszyli i na skutek tego utracili Bożą łaskę. Jednak Bóg ratuje człowieka. Dokonuje się to z łaski, darmo, przez posłuszeństwo Chrystusa. Chrystus jest podstawą nowej, obdarowanej życiem i łaską ludzkości. Paweł w Rz 5,19 poucza, że trzeba świadomie włączyć się, poprzez osobisty akt wiary wzorowany na postawie Chrystusa, w Jego dzieło, aby zaistniała jedność i solidarność z Nim mogła zbawić⁴¹.

Tekst Rz 5,19 akcentuje następujące aspekty posłuszeństwa:

- wewnętrzny: odwieczną miłość Ojca i Syna i ich zbawczy plan;
- zewnętrzny: obdarowanie życiem i łaską nowej ludzkości;
- parenetyczny: zobowiązanie człowieka do włączenia się w dzieło zbawcze Chrystusa.

2. Flp 2,8

Ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν γινόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.
Uniżył samego siebie, stawszy się posłusznym aż do śmierci i to śmierci krzyżowej.

⁴⁰ Analiza pragmatyczna dąży do odnalezienia intencji tekstu i szuka odpowiedzi na pytanie: dlaczego i po co określony tekst został zredagowany; W. EGGER, *Methodenlehre zum Neuen Testament. Einführung in linguistische und historisch-kritische Methoden*, Freiburg–Basel–Wien 1987, s. 134–135; CZERSKI, *Współczesne metody egzegezy*, s. 41–42.

⁴¹ E. SZYMANEK, *List do Rzymian*, w: M. WOLNIEWICZ (red.) *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, Poznań 1999³, s. 363.

2.1. Analiza syntaktyczna

W Liście do Filipian zauważa się kilka wątków dotyczących teologii wspólnoty. Ich tłem jest sytuacja gminy doznającej prześladowania. Podkreślone zostaje prawe i autentyczne myślenie chrześcijańskie. Źródłem takiego podejścia jest sam Chrystus⁴². Wynika to wyraźnie z wprowadzenia (w. Flp 2,1-5) do hymnu o pokornym Chrystusie (Flp 2,6-11) sformułowanego w trybie warunkowym. Paweł zachęca tu do życia w jedności opartej na miłości i pokorze⁴³. Zachętę tę wzmacniają jeszcze konkretne napomnienia co do: „niewłaściwego współzawodnictwa” i pragnienia „próżnej chwały”. Skutecznym środkiem pokonywania owych złych skłonności jest naśladowanie postawy unizonego Chrystusa⁴⁴.

Hymn został prawdopodobnie przejęty z tradycji prochrześcijańskiej, o czym świadczy słownictwo, którego Paweł zazwyczaj nie używa. Zauważa się także wiele różnic co do treści teologicznych, np. w ogóle nie zostało wspomniane zmartwychwstanie Jezusa⁴⁵.

Słownictwo Flp 2,8 stanowią:

czasownik:

— ἐταπείνωσεν (*ind. aor. act. 3 sing.* – od ταπεινῶω) = „unizył”;

rzeczowniki:

— θανάτου (*gen. sing. masc.* – od θάνατος, ου) = „śmierci”;

— σταυροῦ (*gen. sing. masc.* – od σταυρός, οῦ) = „krzyża”.

przymiotnik:

— ὑπήκοος (*nom. sing. masc.* – od ὑπήκοός ου) = „posłuszny”;

imiestów:

— γινόμενος (*part. aor. medii; nom. sing. masc.* – od γίνομαι) = „stawszy się”;

zaimek:

— ἑαυτὸν (*zaimek zwrotny 3 os. l. poj.; acc. sing. masc.* – od ἑαυτοῦ ἢ ου) = „siebie samego”;

⁴² H. LANGKAMMER, *Apostoł Paweł i jego dzieło*, Opole 2001, s. 185.

⁴³ P. ORTIZ, *List do Filipian*, w: W. CHROSTOWSKI (red.), *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, Warszawa 2001², s. 1538–1540.

⁴⁴ ROMANIUK, JANKOWSKI, STACHOWIAK, *dz. cyt.*, s. 284–285.

⁴⁵ J. BECKER, H. CONZELMANN, G. FRIEDRICH, *Die Briefe an die Galater, Epheser, Philipper, Kolosser, Thessalonicher und Philemon* (NTD 8), Göttingen–Zürich 1990, s. 150.

partykuła:

- μέχρι (partykuła określająca cel + *gen.* – od μέχρι lub μέχρις) = „aż do”;

spójnik:

- δὲ („spójnik łączący”) = „zaś”;

Wiodąca terminologia Flp 2,6-11 to:

- μορφῆ θεοῦ („postaci Boga”) — 1 raz,
- μορφήν δούλου („postać sługi”) — 1 raz,
- ταπεινώω („unizzyć”) — 1 raz,
- ὁ θεός („Bóg”) — 4 razy,
- ὑπήκοος („posłuszny”) — 1 raz,
- θάνατος („śmierć”) — 2 razy,
- χαρίζομαι („darować”) — 1 raz,
- ὑπερυψώω („wielce wywyższyć”) — 1 raz,
- ὄνομα („imię”) — 3 razy,
- Ἰησοῦς („Jezus”) — 3 razy,
- δόξα („chwała”) — 1 raz,
- κύριος („Pan”) — 1 raz.

Słownictwo powyższe wskazuje na człowieczeństwo i bóstwo Chrystusa. Jezus jest przedstawiony jako Człowiek i Bóg, który pragnie służyć. Konsekwencją postawy uniżenia, posłuszeństwa i ofiarnej miłości jest darowane Mu imię — Pan.

We fragmencie Flp 2,6-11 występują następujące elementy:

części mowy:

- rzeczowniki — 21
- imiesłowy — 4
- przyimki — 5
- spójniki — 7
- przymiotniki — 7
- przysłówki — 3
- czasowniki — 8

tryby:

- orzekający — 5
- przypuszczający — 2

czasy:

- (aor.) przeszły dokonany — 8
- teraźniejszy — 1

Analiza form wykazuje, że najczęściej występuje aoryst trybu orzekającego, który wskazuje na konkretne wydarzenie. Czasowniki zaś dynamizują i ożywiają opisywane fakty.

Hymn zdradza układ poezji semickiej, w której ważną rolę odgrywa paralelizm.

W oparciu o występujące w tekście czasowniki oraz spójnik, strukturę Flp 2,8 można przedstawić następująco:

- w. 8a: „uniżył samego siebie”,
- w. 8b: „stawszy się posłusznym aż do śmierci”
- w. 8c: „i to śmierci krzyżowej.”

2.2. Analiza semantyczna

Inwentarz semantyczny Flp 2,6-11 zawiera następujące zbiory czasowników:

- wyrażające ruch: „zgiąć się”;
- wyrażające postawę i uczucia: „przyjąć”, „stać się”, „ogłocić”, „uznać”, „być posłusznym”;
- określające relacje międzyludzkie: „uniżyć”, „wywyższyć”, „wyznać”.

Kolejne linie znaczeniowe tworzą następujące kategorie osób:

- Jezus Chrystus
- Bóg
- istoty niebieskie, ziemskie i podziemne

W tekście występują nadto następujące opozycje:

- postać Boga – postać sługi
- uniżył – wywyższył

Myśl przewodnią hymnu przedstawia chiazma⁴⁶. Przedstawia on motywy treściowe lub formalne według schematu: $a - b - c = c' - b' - a'$ ⁴⁷. Pierwsze

⁴⁶ To odmiana paralelizmu składniowego polegająca na odwróconej symetrii dwóch części składniowych, z których druga powtarza w odwrotnej kolejności porządek syntaktycznych składników pierwszej. Konstrukcja chiazmu oparta jest na greckiej literze „X”. A. OKOPIEN-SŁAWIŃSKA, STL, s. 77.

⁴⁷ A. JASIŃSKI, *Jezus jest Panem. Kyriologia Nowego Testamentu*, Wrocław 1996, s. 17.

elementy oparte są na dwóch antytezach: 6b-7a, 6a-7b. Przeciwnie ujęte są także fragmenty dotyczące unieżenia i wywyższenia: w. 8 – w. 9⁴⁸. Ostatni element chiazmu jest podzielony na dwie części: w. 10ab; 11c = 11a; 11b. Zauważyć należy także, że czasowniki występujące w wierszach 7c-8b, 9b-9c oraz 9a-10b tworzą paralelizm syntetyczny.

Hymn przedstawia antytezę: unieżenia (w. 6-8) i wywyższenia Jezusa (w. 9-11), którego posłuszeństwo zostało przyjęte i wynagrodzone przez Boga Ojca⁴⁹.

Analiza semantyczna prowadzi do wniosku, że centralną ideą fragmentu jest ukazanie posłuszeństwa Jezusa jako Boga i Człowieka. Jego wywyższenie i uznanie przez całe stworzenie wyraża homologia „Jezus Chrystus jest Panem — ku chwale Boga Ojca” (w. 11)⁵⁰.

2.3. Analiza tematyczna

Paweł ma świadomość natury Chrystusa; mianowicie zna Jego „początek” i „koniec”, tzn. skąd przychodzi i dokąd idzie⁵¹. Hymn zawiera starą biblijną koncepcję unieżenia i wywyższenia poszerzoną o preegzystencję i postegzystencję Równego Bogu⁵².

Wiersz Flp 2,5 pełni rolę łącznika wierszy 1-4 z właściwym hymnem (w. 6-11).

Struktura w. 5 ma dwie części: w. 5a zawiera tryb rozkazujący. Użyty czasownik $\phi\rho\nu\epsilon\iota\tau\epsilon$ („dążcie”) dopełniony jest w w. 5b zwrotem $\acute{\epsilon}\nu \chi\rho\iota\sigma\tau\acute{\omega}$ Ἰησοῦ . Oznaczają to, że Filipianie są wezwani, aby oprzeć swoje życie na Jezusie Chrystusie, który jest fundamentem, normą i miarą chrześcijańskiej egzystencji⁵³.

Wiersz 6 rozpoczyna się zaimkiem względnym $\acute{\omicron}\varsigma$ („który”), charakterystycznym dla starszych form chrystologicznych i jest punktem wyjścia do dalszych orzeczeń hymnu⁵⁴. Zwrot: $\acute{\omicron}\varsigma \acute{\epsilon}\nu \mu\omicron\rho\phi\eta\ \theta\epsilon\omicron\upsilon \ \acute{\upsilon}\pi\acute{\alpha}\rho\chi\omega\nu$ – „On, istniejąc w postaci Bożej” — nie budzi wątpliwości, że odnosi się on Chrys-

⁴⁸ BECKER, CONZELMANN, FRIEDRICH, *dz. cyt.*, s. 150.

⁴⁹ *Tamże*, s. 151.

⁵⁰ JASIŃSKI, *dz. cyt.*, s. 17.

⁵¹ A. PACIOREK, *Paweł Apostoł — Pisma* (Academica 31), cz. II, Tarnów 1997, s. 114.

⁵² GNILKA, *dz. cyt.*, s. 28.

⁵³ W. EGGER, *Philippbrief* (NEB 11), Würzburg 1985, s. 60.

⁵⁴ H. LANGKAMMER, *List do Filipian* (Biblia Lubelska), Lublin 2001, s. 47.

tusa i określa Jego preegzystencję⁵⁵. Wiersz ten potwierdza boskość Jezusa: był Bogiem i jako Bóg nam się objawił. Potwierdza to jeszcze kończący w. 6 zwrot: εἶναι ἴσα θεῶ („być na równi z Bogiem”), który oznacza, że Chrystus ma taki sposób istnienia, jak sam Bóg⁵⁶.

Obydwa zwroty: ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων („istniejąc w postaci Bożej”) oraz εἶναι ἴσα θεῶ („być na równi z Bogiem”) akcentują pozycję Chrystusa jako Boga⁵⁷.

Wiersz 7 — mówi o μορφήν δούλου λαβών („przyjęciu postaci sługi”). Użyty w aoryście imiesłów λαβών (*part. aor. act. nom. sing. masc.* – od λαμβάνω = „przyjąć”) objaśnia na czym polegało uniżenie Chrystusa. Jest to antyteza do użytych w w. 6 zwrotów mówiących o pozycji Chrystusa jako Boga. Rzeczownik σχήματι (od τὸ σχῆμά τος = „forma, podobieństwo, natura”) oznacza wygląd zewnętrzny, co podkreśla jeszcze w. 9. Przyjęcie postaci sługi to wyrzeczenie się czegoś, co Chrystus posiadał a z czego nie chciał skorzystać. Chodzi o bycie równym Bogu. Chrystus stał się sługą, tzn. odrzucił zaszczyty, władzę, bogactwo, uniżając się aż do doświadczenia najbardziej haniebnej śmierci. Przez rezygnację bycia na równości z Bogiem i przyjęcie postać sługi, nie utracił jednak swego bóstwa a jedynie dobrowolnie obrał drogę uniżenia i śmierci⁵⁸.

Autor Listu wprowadza wraz z pojęciem δούλος („sługa”) temat posłuszeństwa, który rozwija w drugiej części hymnu⁵⁹. Jest to droga od preegzystencji do największego uniżenia. Akceptacja pozycji sługi wyraża dobrowolne posłuszeństwo, aż po krzyż⁶⁰.

Chrystus przyjmując naturę ludzką, zostaje „w zewnętrznej postaci uznany za człowieka” W paraleli stoją tu do siebie pojęcia ἐν ὁμοιώματι („w podobieństwie” — w. 7c) i [ἐν] σχήματι („w zewnętrznych przejawach” — w. 7d). Termin μορφή („natura, forma”) oznacza tutaj naturę ludzką, a więc realne człowieczeństwo Jezusa⁶¹. Jezus rezygnuje ze swego boskiego spo-

⁵⁵ J. GNILKA, *Der Philipperbrief* (HTKNT 10/3), Freiburg–Basel–Wien 1976, s. 112.

⁵⁶ LANGKAMMER, *List do Filipian*, s. 47–48.

⁵⁷ GNILKA, *Der Philipperbrief*, s. 117.

⁵⁸ ORTIZ, *art. cyt.*, s. 1540.

⁵⁹ LANGKAMMER, *List do Filipian*, s. 48–49.

⁶⁰ EGGER, *Galaterbrief, Philipperbrief, Philemonbrief*, s. 60.

⁶¹ GNILKA, *Teologia Nowego Testamentu*, s. 28.

sobu egzystencji a przyjmuje sposób egzystencji (bycia i życia) zwykłego człowieka⁶².

Przeciwstawne użycie *μορφῆ θεοῦ* i *μορφῆν δούλου* pomaga zrozumieć całość hymnu. Pierwszy termin mówi o preegzystencji Syna Bożego, a drugi o Jego inkarnacji. Zamiana ta nie zmieniła jednak natury Syna Bożego, lecz sprawiła połączenie w Nim dwóch natur: Boskiej i ludzkiej⁶³

Kolejny wiersz 8 otwiera zwrot *ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν* („uniżył samego siebie”). Łączy się on ściśle z interesującym nas tematem posłuszeństwa, który wyraża zwrot: *γενόμενος ὑπήκοος* („stawszy się posłusznym”)⁶⁴. Czasownik *ἐταπείνωσεν* („uniżył”) jest kolejnym określeniem przyjęcia przez Jezusa ludzkiej natury i ziemskiej egzystencji, paralelnym do użytego w w. 7 *ἐκένωσεν* („ogółocił, uczynił pustym”).

Czasownik *ἐταπείνωσεν* („uniżył”) wraz z zaimkiem zwrotnym *ἑαυτὸν* („samego siebie”) wskazuje w posłuszeństwie na cnotę pokory. Taką też myśl zawierają pouczenia parenetyczne z w. 3: *ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν* („ale w pokorze jedni drugich uznając za wyżej stojących od siebie”).

Pokora idzie w parze z posłuszeństwem ukierunkowanym na Boga. Chrystus dobrowolnie obrał drogę człowieczeństwa i nią dążył do punktu kulminacyjnego — do śmierci. Przymiotnik *ὑπήκοος* określa tu stałą cnotę posłuszeństwa Jezusa — aż do śmierci⁶⁵. Imiesłów *γενόμενος* (*part. aor. medii, nom. sing. masc.* – od *γίνομαι* = „staję się”) wskazuje na fakt historyczny, czyn jednorazowy i konsekwentny, określenie stałego przymiotu. Ostatnie słowa w. 8c: *θανάτου δὲ σταυροῦ* „i to śmierci krzyżowej” zostały dołączone przez Pawła jako uzasadnienie stopnia Jezusowego posłuszeństwa Ojcu⁶⁶.

Śmierć Chrystusa na krzyżu była dopełnieniem Jego uniżenia się i posłuszeństwa woli Ojca⁶⁷. W oczach obywateli rzymskich była to śmierć haniebna, właściwa niewolnikom i cudzoziemcom⁶⁸. Ponieważ Chrystus dobrowolnie

⁶² GNILKA, *Der Philipperbrief*, s. 118.

⁶³ W. PÖHLMANN, *μορφῆ, ἦς, Gestalt, sichtbare Erscheinung*, EWNT 2, s. 1090–1091.

⁶⁴ LANGKAMMER, *List do Filipian*, s. 51.

⁶⁵ J. PYTEL, *List do Filipian*, w: WOLNIEWICZ (red.), *dz. cyt.*, s. 472.

⁶⁶ BECKER, CONZELMANN, FRIEDRICH, *dz. cyt.*, s. 153.

⁶⁷ ROMANIUK, *Soteriologia św. Pawła*, s. 107–108.

⁶⁸ ROMANIUK, JANKOWSKI, STACHOWIAK, *dz. cyt.*, s. 287.

się uniżył, został w nagrodę — w swojej ludzkiej naturze — wywyższony przez Ojca.

Symbolem owego wywyższenia jest darowanie Mu imienia — tytułu, który podkreśla Boskość w Jego ludzkiej naturze. Tego aktu łaski doznaje od Ojca. Warto zauważyć, że jest to jedyny tekst nowotestamentalny, który mówi o łasce w odniesieniu do Chrystusa⁶⁹. Użyty tu czasownik ὑπερύψωσεν określający akt działania Boga Ojca wywyższającego ludzką naturę Chrystusa — to *hapaks legomenon*⁷⁰. Przedrostek ὑπέρ wskazuje na najwyższy stan wywyższenia. Przedrostek ten użyty jest jeszcze raz w tym wierszu w zwrocie: ὑπὲρ πάντων ὀνομα podkreślającym w wywyższeniu Chrystusa niezwykłość imienia darowanego Mu przez Ojca⁷¹.

Wiersze 10-11 określają cel wywyższenia Jezusa za Jego posłuszeństwo woli Ojca. Zwrot: κύριος Ἰησοῦς Χριστός („Jezus Chrystus – Pan”) jest w Biblii wyłącznym tytułem Boga, wyrażającym Jego absolutną władzę. Imię „Jezus” połączone z tytułem κύριος (= „Pan”) jest najwyższym przejawem chwały Bożej ofiarowanym wywyższonemu w naturze ludzkiej Jezusowi⁷². Przejawem tej chwały jest składana Mu przez całe stworzenie powszechna adoracja (Iz 53,12), zobrazowana w geście zginania kolan na imię Jezus (Pan). Końcowe słowa hymnu: εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς („ku chwale Boga Ojca”) wskazują ostateczny cel wywyższenia Chrystusa, którym jest uwielbienie Boga Ojca. Chrystus uwielbił Ojca tak w posłuszeństwie i unieżeniu, jak i w Jego wywyższeniu⁷³.

2.4. Analiza pragmatyczna

Przedstawione w Flp 2,8 posłuszeństwo Jezusa Ojcu nie ma nic wspólnego z wymuszoną uległością czy biernym poddaniem się, ale jest dobrowolnym przyjęciem woli Ojca. Nowy Testament w posłuszeństwie Chrystusa podkreśla przede wszystkim godność Syna Bożego (Hbr 5,8), Jego bolesną

⁶⁹ LANGKAMMER, *List do Filipian*, s. 52.

⁷⁰ Wyraz, forma występująca tylko jeden raz w dokumencie, zbiorze albo całym słowniku danego autora; W. KOPALIŃSKI, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1978⁹, s. 383; SŁAWIŃSKI, STL, s. 191.

⁷¹ LANGKAMMER, *List do Filipian*, s. 52–53.

⁷² EGGER, *Galaterbrief, Philipperbrief, Philemonbrief*, s. 61.

⁷³ E. SZYMANEK, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990, s. 378–379.

cenę (Hbr 5,7) i jego zbawczą wartość (Rz 5,19). Posłuszeństwo to nie było zrozumiałe dla starożytnego świata, który z boskością wiązał piękno i wolność. Jezus — Bóg i Człowiek — w swoim posłuszeństwie Ojcu daje przykład do naśladowania swym uczniom.

Hymn Flp 2,6-11 — podobnie jak wcześniejszy tekst z Listu do Rzymian — pełni funkcję motywu parenetycznego⁷⁴. Wskazuje pokorne posłuszeństwo Chrystusa jako wyraz Jego miłości do Ojca i do ludzi. Wypełnienie woli Ojca Jezus uczynił celem całego swego życia. Posłuszeństwo Ojcu stało się też jedynym motywem kierującym wszystkimi Jego działaniami. Fakt, że Jezus jest Bogiem i Człowiekiem sprawia, że Jego posłuszeństwo Ojcu ma charakter szczególny: nie posiada żadnych granic i jest absolutne, aż do całkowitego wyniszczenia siebie, i to do śmierci krzyżowej⁷⁵. Pomimo iż taka postawa niesie ze sobą wyrzeczenia i ograniczenia, nie pomniejsza ona jednak godności i wolności człowieka. Posłuszeństwo, jakiego wzór znajdujemy w postawie Jezusa wobec Ojca, ma być i naszą odpowiedzią za doświadczenie bezwarunkowej miłości Boga.

Flp 2,8 o wiele mocniej niż w Rz 5,19 akcentuje dobrowolność drogi wybranej przez Jezusa. Podkreśla także aspekt kenozy, tzn. takiego uniżenia się i wyzbycia chwały, które można nazwać ogołoceniem⁷⁶. Chrystus poddając się woli Ojca staje się człowiekiem i przyjmuje postać sługi. Rezygnuje z zaszczytów i chwały przynależnej Mu jako Bogu. Stopień Jego posłuszeństwa — sięga aż do śmierci krzyżowej⁷⁷. Posłuszeństwo Chrystusa nie jest jedynie wspaniałym przykładem do naśladowania, ale jest postawą życia. Jej zaś fundamentem jest miłość Syna do Boga Ojca i ludzi.

Tekst Flp, 2,8 akcentuje trzy aspekty posłuszeństwa:

- wewnętrzny: podkreśla dobrowolność przyłgnięcia do planów Ojca;
- zewnętrzny: ukazuje kenozę jako wyraz miłości do Ojca i do ludzi;
- parenetyczny: przedstawia życie codzienne człowieka jako służbę Bogu wzorowaną na postawie Jezusa.

⁷⁴ CZERSKI, *Wprowadzenie do ksiąg Nowego Testamentu*, s. 106.

⁷⁵ J. AUGUSTYN, *Posłuszeństwo ewangeliczne*, Kraków 1992, s. 78.

⁷⁶ SZYMANEK, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, s. 377.

⁷⁷ W teologii Pawła motyw śmierci krzyżowej wiąże się także z myślą o zmartwychwstaniu.

3. Hbr 5,8-9

καίπερ ὧν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθείς ἐγένετο πᾶσιν τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου.

A chociaż był Synem, nauczył się posłuszeństwa przez to, co wycierpiał. A osiągnąwszy pełnię doskonałości, stał się sprawcą zbawienia wiecznego dla wszystkich, którzy są Mu posłuszni.

3.1. Analiza syntaktyczna

Jednym z głównych tematów Listu do Hebrajczyków jest arcykapłaństwo Chrystusa. Chociaż temat ten zapowiedziany jest już w Hbr 2,17 to jego rozwinięcie następuje dopiero w drugiej sekcji Listu (Hbr 4,15–10,18)⁷⁸.

Sekcję poprzednią (Hbr 3,1–4,14) zamyka i podsumowuje wiersz 4,14, który jest wezwaniem do wytrwania w wierze. Od wiersza 4,15 rozpoczyna się nowa jednostka (Hbr 4,15–5,10) wprowadzająca temat Chrystusa – Arcykapłana. Autor przedstawia tu Jezusa jako Arcykapłana, posiadającego wyjątkową godność i autorytet. W wierszu 5,11 rozpoczyna się z kolei paraneza, w której autor zaznacza, że adresaci nie są należycie przygotowani do przyjęcia tak ważnych pouczeń.

Interesujący nas tekst Hbr 5,8-9 mieści się zatem w drugiej sekcji Listu (Hbr 4,15–10,18) i stanowi zakończenie pierwszej jednostki tej sekcji (4,15–5,10).

Słownictwo Hbr 5,8-9 stanowią:

czasowniki:

- ἔμαθεν (*ind. aor. act. 3 sing.* – od μαθηάω) = „nauczył się”;
- ἔπαθεν (*ind. aor. act. 3 sing.* – od πάσχω) = „wycierpiał”;
- ἐγένετο (*ind. aor. medii 3 sing.* – od γίνομαι) = „stał się”;

rzeczowniki:

- υἱός (*nom. sing. masc.*) = „syn”;
- ὑπακοήν (*acc. sing. fem.* – od ὑπακοή, ἡς) = „posłuszeństwa”;
- σωτηρίας (*gen. sing. fem.* – od σωτηρία, ας) = „zbawienia”;

przymiotniki:

- πᾶσιν (*dat. pl. masc.* – od πᾶς, πᾶσα, πᾶν) = „wszystkim, dla wszystkich”;

⁷⁸ A. PACIOREK, *List do Hebrajczyków* (Biblia Lubelska), Lublin 1998, s. 13; SZYMANEK, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, s. 425.

- αἴτιος (*nom. sing. masc.* – od αἴτιος, ου) = „przyczyna, źródło”;
- αἰωνίου (*gen. sing. fem.* – od αἰώνιος, ον) = „wiecznego”;

imiesłowy:

- ὢν (*part. praes. act. nom. sing. masc.* – od εἶμι) = „będąc”;
- τελειωθείς (*part. aor. pass. nom. sing. masc.* – od τελειώω) = „osiągnąwszy doskonałość”;
- ὑπακούουσιν (*part. praes. act. dat. pl. masc.* – od ὑπακούω) = „którzy są posłuszni”;

zaimki:

- αὐτῷ (zaimek 3 osoby, *dat. sing. masc.* – od αὐτός, ή, ό) = „jemu”;
- ὧν (zaimek względny, *gen. pl. masc.* – od ὅς, ή, ό) = „których”;

przyimek:

- ἀπό (+ *gen.*) = „od, z”;

spójnik:

- καίπερ (spójnik łączący) = „chociaż, choć”;
- καί (spójnik łączący) = „i, a”;

Wiodąca terminologia Hbr 4,15–5,10 to:

- ἀρχιερεὺς („arcykapłan”) — 4 razy,
- καλούμενος („powoływany”) — 1 raz,
- θεόν („Boga”) — 3 razy,
- θυσίας (ofiary) — 1 raz,
- ἁμαρτιῶν (grzechy) — 3 razy.

Powyższe słownictwo wskazuje, że powołanie jest darem Boga. Szczególnym jego przejawem jest posługa arcykapłana, którego zadaniem jest składanie ofiary za grzechy swoje i powierzonego mu ludu.

W jednostce Hbr 4,15-5,10 występują następujące elementy:

części mowy:

- rzeczowniki — 45
- zaimki — 16
- przymiotniki — 4
- imiesłowy — 15
- przyimki — 26
- spójniki — 24
- przysłówki — 10
- przydawki — 7
- czasowniki — 20

tryby:

- orzekający — 11
- przypuszczający — 4
- bezokolicznik — 5

czasy:

- (aor.) przeszły dokonany — 5
- teraźniejszy niedokonany — 10
- teraźniejszy dokonany — 3

Analiza form wykazuje, że autor najczęściej posługuje się rzeczownikami, co oznacza, że zwraca uwagę na podmiotowość swojej wypowiedzi. W tym przypadku chodzi o przedstawienie roli arcykapłana i w tym kontekście ukazanie Chrystusa jako doskonałego pośrednika między Bogiem a człowiekiem. Użyte czasowniki czynią tekst dynamicznym, ożywiają go. Czas przeszły dokonany (aoryst) oznacza, że omawiana czynność została wykonana, zaś czas teraźniejszy dokonany oznacza czynność ciągle aktualną, ciągle się dokonującą — posłuszeństwo Chrystusa okazane Ojcu poprzez przyjęcie cierpienia i ofiarę krzyża jest aktualną drogą zbawienia dla tych, którzy są Mu posłuszni.

Wiersze 5,8-9 połączone są spójnikiem καί, który pełni funkcję łączącą w zdaniach współrzędnych. Strukturę tych wierszy można przedstawić następująco:

- w. 8a: „Chociaż był Synem,”
- w. 8b: „nauczył się posłuszeństwa”
- w. 8c: „przez to, co wycierpiał.”
- w. 9a: „A osiągnąwszy pełnię doskonałości,”
- w. 9b: „stał się sprawcą zbawienia wiecznego”
- w. 9c: „dla wszystkich,”
- w. 9d: „którzy są Mu posłuszni.”

3.2. Analiza semantyczna

Inwentarz semantyczny Hbr 4,15–5,10 zawiera następujące zbiory czasowników:

- wyrażające ruch: „zanosił”, „znaleźli”, „składać”, „błądzą”;
- wyrażające postawę i uczucia: „trwać”, „ufać”, „współczuć”, „wycierpiał”, „nie wiedzą”;
- określające relacje międzyludzkie: „nauczył się posłuszeństwa”, „został wysłuchany”.

Kolejne linie znaczeniowe tworzą następujące kategorie osób:

Arcykapłan

- z ludzi brany;
- dla ludzi ustanawiany;
- składa ofiary za grzechy;
- powołany przez Boga.

Jezus Chrystus

- jest arcykapłanem;
- przeszedł przez niebiosy;
- współczuje;
- doświadczył wszystkiego oprócz grzechu;
- zanosił prośby i błagania;
- został wysłuchany;
- nauczył się posłuszeństwa przez cierpienie;
- wszystko wykonał;
- sprawca zbawienia wiecznego;
- nazwany kapłanem na wzór Melchizedeka.

Bóg

- powołuje;
- wysłuchuje;
- okazuje miłosierdzie.

Adresaci

- mają arcykapłana;
- wezwani do trwania w wierze;
- otrzymali miłosierdzie;
- znaleźli łaskę i pomoc;
- posłuszni Jezusowi otrzymają zbawienie.

Centralnym tematem jednostki Hbr 4,15–5,10 jest ukazanie wyższości kapłaństwa Chrystusa nad kapłaństwem Starego Testamentu. Podmiotem działania jest miłosierny Bóg. Chrystus powołany przez Boga poprzez doświadczenie cierpienia i okazanie posłuszeństwa Ojcu został wywyższony do godności arcykapłana na wzór Melchizedeka. Przez to stał się Pośrednikiem między Bogiem i ludźmi, aby adresaci mogli dzięki łasce trwać w wierze i osiągnąć zbawienie.

3.3. Analiza tematyczna

Autor Listu do Hebrajczyków rozpoczyna swoje pismo od uroczystego prologu podkreślającego godność Syna Bożego. Najpierw wskazuje, że Chrystus jako Syn Boga jest wyższy od aniołów (Hbr 1,5-14) i Mojżesza (Hbr 3,1-6). Jego wyższość wynika stąd, że jest On Synem i Królem zasiadającym po prawicy Ojca. Mimo takiego zaszczytu nie wstydzi się nazywać ludzi swymi braćmi (Hbr 2,5-16)⁷⁹. Jezus przyjął naturę ludzką także po to, by wyzwolić tych, którzy byli pod władzą szatana i śmierci⁸⁰. Autor zachęca do wytrwałości w wyznawaniu wiary w Jezusa Chrystusa, gdyż jest On bliski człowiekowi. Zna wszystkie dolegliwości ducha i ciała, jakie spadają na człowieka, ponieważ sam podlegał tego rodzaju próbom⁸¹. W ten sposób Chrystus zostaje ukazany jako najdoskonalszy pośrednik pomiędzy Bogiem a ludźmi.

Wiersze 1-4 rozpoczynające rozdział 5 ukazują — zgodnie z przepisami Starego Testamentu — sylwetkę arcykapłana. W 5,1 dwukrotnie jest mowa o ludzkiej stronie tego pośrednictwa⁸². Arcykapłan, „z ludu brany” (ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος), składa ofiary „za grzechy” (ὕπερ ἁμαρτιῶν). Prawo nakazywało arcykapłanowi składać ofiary najpierw za swoje grzechy, potem za grzechy ludu (Kpł 16,6)⁸³. Jest on wobec ludzi wyrozumiały i współczujący, gdyż sam podlega licznym słabościom i także za swoje grzechy musi składać ofiary Bogu (w. 5,3). Powołania kapłanów domagała się więc sama słaba natura człowieka (zarówno kapłańskiego urzędu, jak i powierzonego mu ludu). Człowiek grzeszny nie mógłby bowiem zbliżyć się do Boga, jeśliby

⁷⁹ A. JANKOWSKI, K. ROMANIUK, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Katowice 1972, s. 55.

⁸⁰ PACIOREK, *Paweł Apostoł — Pisma*, s. 80-81.

⁸¹ SZYMANEK, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, s. 430.

⁸² J.W. ROSŁON, *List do Hebrajczyków*, w: WOLNIEWICZ (red.), *dz. cyt.*, s. 539.

⁸³ S. ŁACH (*List do Hebrajczyków. Wstęp — przekład z oryginału — komentarz — ekskursy* (PNT X), Poznań 1959, s. 166) podaje, że grzechami, za które można było składać ofiarę, były grzechy niewiedzy, tj. braku rozeznania. Do tej kategorii grzechów Żydzi zaliczali te, które popełniono pod wpływem gniewu, chęci zemsty czy silnej pokusy oraz te, po których następowała pokuta. Nie można było składać ofiary za grzechy popełnione świadomie, z premedytacją: „Jeśli dobrowolnie grzeszymy (...) nie ma dla nas ofiary przebłagalnej” (Hbr 10,26). Do tej kategorii zaliczano grzechy zuchwalstwa, popełnianie z zimną krwią i te, po których nie było objawów skruchy. Takie grzechy były świadomym nieposłuszeństwem wobec Boga i nie podlegały przebaczeniu.

Bóg nie wezwał go sam do pełnienia tej funkcji⁸⁴. To Bóg wybrał na arcykapłana Aarona i jego ród⁸⁵. Wszystkie zaś samozwańcze uzurpacje dotyczące tego urzędu kończyły się surową karą (por. Lb 16,1-17; 2 Krn 26,16-21).

Po ukazaniu istotnych cech arcykapłana Starego Testamentu autor wykazuje, że Jezus jest Najwyższym Arcykapłanem i przedstawia Jego rzeczywiste powołanie przez Boga⁸⁶. Świadczą o tym dwa cytaty: z Ps 2,7: Υἱός μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε („Ty jesteś moim Synem Jam Cię dziś zrodził” — Hbr 5,5c) oraz z Ps 110,4: Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισέδεκ („Tyś kapłanem na wieki na wzór Melchizedeka” — Hbr 5,6). Słowa Ps 2,7 w tradycji żydowskiej były odnoszone do przyszłego Mesjasza. Podobnie tradycja chrześcijańska bardzo wczesnie odnosiła te słowa do Mesjasza (por. Dz 4,25-26; 13,33). Z kolei słowa Ps 110,4 podkreślają, że Jezus został powołany przez Boga do wiecznego kapłaństwa⁸⁷. Cytat ten nawiązuje do ukazanego w Rdz 14,18 Melchizedeka — króla Szalemu (Jerozolimy) i kapłana Boga Najwyższego. Kiedy po stuleciach Jeruzalem wpadło w ręce Dawida i stało się jego stolicą (por. 2 Sm 5,6-9), Dawid i jego następcy stali się dziedzicami królestwa Melchizedeka i prawdopodobnie także dziedzicami tytułu Kapłana Boga Najwyższego⁸⁸.

Jezus, posłuszny wezwaniu Ojca, podejmuje drogę ku kapłaństwu przez pokorę i cierpienie. Połączenie idei Synostwa Bożego z kapłaństwem oraz doświadczeniami ludzkimi wskazują, że Jezus jest doskonałym pośrednikiem między Bogiem i ludźmi⁸⁹. Cała męka Jezusa przedstawiona jest jako akt kapłana, który bierze na siebie ludzką trwożę przed śmiercią i czyni z niej ofiarę modlitewną. Modlitwa była zanoszona do Boga z wielką pobożnością, uległością i chęcią spełnienia Jego woli. Jezus nie narzucał swojej woli Ojcu, ale pozostawił Mu wybór najlepszego rozwiązania. Decyzja Boga nie polegała na uchronieniu Jezusa przed śmiercią, ale na przemienieniu Jego

⁸⁴ ŁACH, *dz. cyt.*, s. 167.

⁸⁵ O. KUSS, *Der Brief an die Hebräer* (RNT 6), Regensburg 1966, s. 73; SZYMANEK, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, s. 430–431.

⁸⁶ SZYMANEK, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, s. 440–441.

⁸⁷ GNILKA, *Teologia Nowego Testamentu*, s. 494.

⁸⁸ Ortodoksyjne ugrupowania nie łączyły urzędu kapłańskiego z królewskim. Dopiero autor Hbr połączył obydwie osobistości eschatologiczne — Mesjasza i Melchizedeka ukazując wypełnienie wyroczni Ps 110,4; por. PACIOREK, *List do Hebrajczyków*, s. 58.

⁸⁹ ROSŁON, *art. cyt.*, s. 539.

cierpienia i śmierci w narzędzie zwycięstwa nad złem. Zepsuta przez grzech natura ludzka, musiała nauczyć się posłuszeństwa, by wejść ponownie w zażyłą relację z Bogiem⁹⁰. Przechodząc przez cierpienia Jezus osiągnął „doskonałość” (τελειώς), czyli przez doświadczenie cierpienia został doskonale przygotowany do funkcji Zbawiciela świata⁹¹. Nauczył się w swym człowieczeństwie szczególnego a trudnego „posłuszeństwa” (ὕπακοήν). Zgodził się na cierpienie i śmierć. W ten sposób stał się τελειωθεὶς („udoskonalony”), tj. wykonał wszystko (Hbr 5,9). Dzięki wypełnieniu do końca swego posłannictwa Chrystus wysłużył ludziom zbawienie. Przez cierpienie i śmierć doprowadził do doskonałości relację z Bogiem i „został ogłoszony przez Boga arcykapłanem” (προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς) na zawsze, zgodnie z zapowiedzią Psalmu 110,4. Jak w Flp 2,6-11, posłuszeństwo Chrystusa doprowadziło Go do wywyższenia, tak w omawianym tekście stał się Arcykapłanem i Zbawicielem⁹².

3.4. Analiza pragmatyczna

Omawiany tekst Hbr 5,8-9 — tak jak poprzednie — w funkcji parenetycznej poucza o wartości posłuszeństwa. Syn Boży przychodząc na świat i składając ofiarę z życia swemu Ojcu, jako Człowiek został powołany przez Boga do godności Mesjasza — Króla i Arcykapłana. Przez swe cierpienie nauczył się posłuszeństwa, a Jego synowskie posłuszeństwo stało się początkiem i źródłem łask wyjednanych dla zbawienia świata.

Jezus podjął cierpienie i śmierć z miłości do Ojca i z miłości do ludzi. Taka była wola Ojca, której dał wyraz swoją nauką i czynami.

Na podobieństwo Jezusa i my mamy realizować w życiu posłuszeństwo Bogu. Swoim przykładem Jezus nauczył nas doskonałego posłuszeństwa względem Ojca i pouczył jak pełnić wolę Ojca, aby osiągnąć zbawienie. Jest przeto wzorem i drogowskazem chrześcijańskiej drogi uniżenia, pokory cierpienia i śmierci oraz wejścia do chwały⁹³. Celem człowieka stworzonego przez Boga i odkupionego przez Chrystusa jest życie wieczne z Bogiem.

⁹⁰ E. GRÄSSER, *An die Hebräer*, (EKK 17/1), Neukirchen 1990, s. 307.

⁹¹ W rozumieniu Greków rzecz lub osoba była „doskonała” (τελειώς), jeśli spełniała dokładnie cel, do jakiego została przeznaczona.

⁹² SZYMANEK, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, s. 431–441.

⁹³ GRÄSSER, *dz. cyt.*, s. 305.

Jezus osiągnął ten cel dzięki swemu posłuszeństwu. Posłuszeństwo to zostało ukazane w podwójnym aspekcie:

- soteriologicznym — Chrystus posłuszny Ojcu, Arcykapłan i Zbawca;
- eschatologicznym — wszyscy posłuszni Chrystusowi osiągną zbawienie.

Zakończenie

Z bogactwa myśli Pawłowej w niniejszym opracowaniu przedstawiona została nauka o posłuszeństwie Chrystusa w relacji do Boga Ojca.

W Liście do Rz 5,19 w kontekście nauki o usprawiedliwieniu Paweł akcentując posłuszeństwo Chrystusa posłużył się typologią Adam – Chrystus. Stwierdza w niej, że jak nieposłuszeństwo Adama spowodowało grzech i śmierć — tak posłuszeństwo (ὕπακοή) Chrystusa przyniosło usprawiedliwienie i życie. Przez posłuszeństwo Jezusa ludzie z grzeszników stali się sprawiedliwymi.

W Hymnie o pokornym Chrystusie z Flp 2,8 zaakcentowana została idea zbawczego posłuszeństwa Chrystusa. Paweł ukazuje jego dwa aspekty: miłość Jezusa do Ojca oraz wypływająca z niej dobrowolność przyjęcia uniżenia się Chrystusa aż do śmierci. Zostało ono zrealizowane przez przyjęcie przez Syna Bożego ludzkiej natury. Droga posłuszeństwa Jezusa Ojcu, ukazana w dobrowolnym uniżeniu i przyjęcia ludzkiej egzystencji, swoje apogeum znajduje w przyjęciu cierpienia i śmierci krzyżowej. Dzięki Jego posłuszeństwu doznaje wywyższenia człowieczeństwo Jezusa, czego wyrazem jest powszechna adoracja Jezusa jako Pana (κύριος), ku chwale Boga Ojca.

W Hbr 5,8-9 uniżenie i wywyższenie Syna zostało zinterpretowane w świetle nauki o Chrystusie – Arcykapłanie. Jako Arcykapłan (ἀρχιερέως), Chrystus złożył samego siebie w ofierze Ojcu. Jego żertwa ofiarna jest doskonała (τελειωθείς) a jej skuteczność trwała i nieprzemijająca. Tym, którzy są Mu posłuszni przynosi wieczne zbawienie (σωτηρίας αἰωνίου)⁹⁴.

Postawa Chrystusa staje się dla nas wzorem posłuszeństwa Bogu. Według Pawła nie ma innej drogi do pełnego aktu wiary jak postawa pokory i posłuszeństwa.

---

⁹⁴ GNILKA, *Teologia Nowego Testamentu*, s. 493–497.

Dzięki nieskończonej dobroci i miłosierdziu Boga wszyscy ludzie są wezwani przez Chrystusa do wiary. Aby jednak w człowieku mógł dokonać się akt wiary potrzebne jest zaufanie i poddanie się Chrystusowi — tak jak On posłusznie poddał się woli swego Ojca. W praktyce posłuszeństwo to jest dobrowolnym — płynącym z miłości — wyborem nauki Ewangelii i realizowaniem jej w życiu. Jest umiejętnością przyjmowania cierpienia, czynienia pokuty i przyjmowania Bożego miłosierdzia. Ostatecznie jest umiejętnością postępowania w świętości i zbierania owoców na życie wieczne.

Der Begriff ὑπακούω im Verhältnis Christus – Vater

Die linguistische Analyse Röm 5,19; Phil 2,8 und Hebr 5,8-9

ZUSAMMENFASSUNG

Aus dem Denkensreichtum des Pauls hat man seine Lehre über die Gehorsamkeit Christi zu seinem Himmlischen Vater gegenüber gezogen.

Im Loblied des Phil 2,8 ist die ungewöhnlicher Demut Christi in der Leitfaden über erlösender Gehorsamkeit Christi sichtbar. Im Vergleich zum Röm 5,19 kommen hier zwei neue Elemente zu Betrachtung: Einmaliges Klima der Liebe Jesus zum Vater, wie auch stark betonte Freiwilligkeit beim Erniedrigen sich des Christi dem Tod gegenüber. Im Hebr 5,8-9 wurde die Erniedrigung und Erhöhung des Sohnes in der Lehre über Erzpriester deutlich gemacht. Der Weg der Gehorsamkeit dem Vater, den Christus in seiner Erniedrigung (durch Annahme der menschlichen Existenz) gewählt hat, fand absolutem Höhepunkt in seinem Leiden und Kreuzes-Tod.

Hier hat Jesus auch seine Fähigkeit zum Mitleid bewiesen. In dem Er sich selbst geopfert hat — erfüllte er die Bedingung zum Erzpriester genannt zu werden. Deswegen seine Erzpriestertum ist unvergänglich und seine Wirksamkeit dauerhaft.

Christus wurde nicht nur als Muster der Gehorsamkeit dem Vater gegenüber und ausgezeichnetes Beispiel für den Menschen dargestellt. Vor allem ist Er für uns ein Beispiel der Gottesliebe. Nach Paul, gibt es keinen anderen Weg zum vollem Glaubensakt als mit der Einstellung der Liebe und Gehorsamkeit.

Dank unbegrenzten Güte des barmherzigen Gottes sind alle Menschen zum Glauben berufen und vom Christus dazu auch eingeladen. Damit in einem Menschen so ein Akt zu Stande kommt — muss er sich dem Jesus absolut anvertrauen und Ihm sein eigenen Wille unterordnen.

Solche Gehorsamkeit führt den Menschen zu freiwillige Annahme der Evangeliumslehre und garantiert ihr Umsetzung im alltäglichen Leben. Der Mensch wird dann bereit sein zur Annahme des Leidens, Buße zu tun und des Erbarmen Gottes. Die Gehorsamkeit ist schließlich eine christliche Fähigkeit solches Leben zu führen so viele Früchte zu sammeln fürs Heiligwerden und das ewigen Leben zu gewinnen.